

конструкторське бюро під керівництвом А.М. Туполева, яке опиралося на наукові розробки з питань глісування вітчизняних вчених: Г.Є. Павленка, Л.І. Сєдова, Л.М. Стретенського, Н.Є. Кочина та М.О. Лаврентьєва.

Г.Є. Павленко в цьому списку займає почесне місце, а Л.І. Сєдов з часом розробив фундаментальну теорію глісування. Торпедні катери, розроблені в конструкторському бюро під керівництвом А.М. Туполева, увійшли до серії і стали найбільшою частиною цього типу кораблів вітчизняного Військово-морського флоту у другій світовій війні.

Перед війною Г.Є. Павленко публікує такі свої наукові праці: «К проблеме сверхбыстроходности» (1937), «Спротивление, размеры и углы наклона глессирующих поверхностей» (1938) та інші. З початком другої світової війни вийшли на перше місце інші завдання, тому Г.Є. Павленко більш не займався проблемою глісування, а після війни в розробці питань надшвидкісних катерів на перше місце вийшли питання розробки суден на підводних крилах та повітряній подушці. Тому у 1958 р. він публікує свою роботу «О проектировании судов на подводных крыльях». Внесок академіка Г.Є. Павленка в розробку теорії глісування ще чекає своїх дослідників.

НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ К.І. ТАРХОВА НА ХЕРСОНЩИНІ

Василяка О.В.

Національна сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

22 жовтня 1889 р. її член – завідувач учбовою фермою і викладач Херсонського с.-г. училища К.І. Тархов перед Губернським земським зібранням робить доповідь: «Значення дослідних полів і проект організації дослідного поля при Херсонському земському сільськогосподарському училищі». Ця дата вважається початком діяльності Херсонського дослідного поля.

У 1890 р. К.І. Тархов представляє організаційний план дослідного поля в якому була викладена програма польових дослідів. В основі положень шести груп питань програми, розробленої К.І. Тарховим, лежали ті ж головні питання, що раніше були включені до програми першої постійно діючої казенної галузевої інституції Полтавського дослідного поля (створеного 28 жовтня (10 листопада) 1884 р.). Мова, в першу чергу, йшла про накопичення і збереження вологи, яка на крайньому півдні степової області країни мала ще більше актуальне значення з її 300-міліметровими показниками опадів на рік. Більша частина дослідів стосувалась прийомам обробітку ґрунту в умовах трьохпільного господарювання. При цьому в методику проведення досліджень К.І. Тарховим було внесено суттєві піонерські зміни. Так, розмір ділянок збільшився до 200 квадратних сажнів, а весь комплекс досліджень здійснювався у двократній повторності. На додаток, починаючи з 1898 р., у вегетаційному будинку проводились порівняльні досліди щодо культурного стану (родючості, продуктивності) ґрунту при різних агротехнічних умовах

(наприклад парак) і потім для визначення потреби рослин у волозі. З цією метою К.І. Тарховим була розроблена конструкція спеціальних вегетаційних посудів, яку згодом змінив Ф.Б. Яновчик. Одночасно проводились і різноманітні лабораторні дослідження.

Таким чином, завдяки гармонійному поєднанню польових і лабораторних досліджень отримували більш достовірні для практики результати, які мали відповідні обґрунтування на високому науковому рівні. Однак, як і у випадку з Полтавським дослідним полем, вибір місця розташування Херсонського дослідного поля виявився нехарактерним для ґрунтово-кліматичних умов регіону. До речі, така ж доля спіткала і створенню через рік, згідно ініціативи Імператорського товариства сільського господарства півдня Росії, з значною фінансовою участю Херсонського губземства та міської управи – Одеського дослідного поля. У коло його завдань входило: збір докладних відомостей про стан землеробської промисловості, поширення сільськогосподарських знань, проведення нарад сільських господарів із питань удосконалення способів виробництва, проведення дослідів, спостережень і досліджень, випробування нової сільськогосподарської техніки.

На початковому етапі діяльності Херсонському дослідному полю місцевим губземством було виділено 20 десятин (біля 22 га) землі у 4 верстах (1 верста – 1,06 км) від м. Харкова, а також 1500 крб. на закупівлю інвентарю та ще 1100 крб. для оплати праці. До моменту переходу дослідного поля під повну юрисдикцію земства у 1894 р. на його облаштування було виділено 5000 крб. Крім Херсонського губземства частину коштів на утримання новоутворення внесла і Одеська міська управа. Як наслідок завідувач став отримувати досить пристойну для того часу в країні зарплатню у розмірі 155 крб. на місяць. Це спонукало К.І. Тархова залишити викладацьку діяльність і зосередитись виключно на науковій.

«Імператорське товариство сільського господарства Південної Росії» було відкрито згідно царського наказу від 12 вересня 1828 р. у Одесі. Це була організація, члени якої всіма можливими засобами намагалися сприяти розвитку сільського господарства в Новоросійському краї. Товариство проводило конкурси, організовувало виставки, рекламувало нові сорти рослин і породи тварин, марки машин та інших знарядь праці. Завдяки Товариству на південноукраїнських землях Російської імперії виникли чисельні дослідницькі ферми-мастки, на землях яких розроблялися та випробувалися нові агрономічні методи ведення сільського господарства. К.І. Тархов був дійсним членом товариства і увійшов від його імені, до Комітету, що протягом двох років опікувався реалізацією комплексу організаційних робіт зі створення Одеського дослідного поля.

Одеське дослідне поле було організовано в 1885 р. на прохання сільськогосподарського товариства Півдня Росії. На конкурсній основі дослідне поле очолив колишній завідувач Деревчинського дослідного поля В.Г. Ротмістров. К.І. Тархов разом з губернським ентомологом П.О. Забаринським та В.Г. Ротмістровим став розробником окремої власної

програми його наукової діяльності, але вона не мала практичного використання. У остаточно затвердженій програмі наукової діяльності Одеського дослідного поля були використані концептуальні поради, які висловили провідні німецькі професори-аграрії Е. Вольф, Меркер, Бломитер, Штребель і Гельригель. Через два роки роботи, дослідне поле настільки стало зразковим, що їм стали цікавитися відомі вчені – професори Петровської сільськогосподарської академії О.Г. Дояренко та В.В. Вінер.

**ФРАНКФУРТ СОЛОМОН ЛЬВОВИЧ (1866–1954) –
ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ-АГРАРІЙ, ГРОМАДСЬКИЙ І ДЕРЖАВНИЙ
ДІЯЧ, ДИПЛОМАТ ТА ОДИН З ОРГАНІЗАТОРІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ
Й АКАДЕМІЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ**

Вергунов В.А.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

С.Л. Франкфурт

Франкфурт Соломон (Шоломон, Шлім) Львович (Меїрович) народився у місті Вільно (нині Вільнюс, Литва). Спеціальну агрономічну освіту здобув у Цюрихському університеті. Тут під керівництвом професора Є. Шульца захистив докторську дисертацію на тему «Хімічно-технічні методи дослідження будівельних матеріалів». До 1895 р. працював асистентом професора Є. Шульца при Цюрихській політехніці. Після повернення до Росії стає членом Товариства ремісничої праці (ТРП) для навчання єврейської молоді сільськогосподарській і ремісничій майстерності.

У 1896 р. під науковим керівництвом професора К.А. Тимірязєва С.Л. Франкфурт захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня магістра сільського господарства на тему «Про фізіологічну роль деяких складових частин насіння». У 1896 р. світ побачила його фундаментальна монографія «Методи хімічного дослідження речовин рослинного походження». До 1900 р. С.Л. Франкфурт працював приват-доцентом у Імператорському Санкт-Петербурзькому університеті, потім співробітником сільськогосподарської хімічної лабораторії Департаменту землеробства при Імператорському лісовому інституті на чолі з П.С. Коссовичем. Проходив наукове стажування у Цюриху, а також на Ротамстедській дослідній станції.

З 1901 р. С.Л. Франкфурт живе у Києві, де очолює агрохімічну (насінневу) лабораторію Південноросійського товариства заохочення землеробства і сільської промисловості. Через неї причетний до ствердження контрольної-насінневої справи в Україні. Ортодоксальний прибічник